

de Zelfzwichter

2013 / 4

Molen in de klas
De Van Melle Toffee molen
Een blik op molen De David

Groninger
Molenhuis

de Zelfzwichter

Jaargang 17, nummer 4

december 2013

ISSN 1877-7732

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter is het kwartaalblad van

HET GRONINGER MOLENHUIS.

Het blad verschijnt in de maanden maart,

juni, oktober en december.

Donateurs van de Stichting Het Groninger
Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 16 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

info@groningermolenhuis.nl

www.groningermolenhuis.nl

Rekeningnummer: 1219317

REDACTIE

Tineke de Danschutter, Johan van Dijk,

Janneke Harmsma, Jan Kugel, Thea Pol

redactie@groningermolenhuis.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Herman Bink, Onno Molenaar,

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden artikelen in te korten en/of
aan te passen. Overname van artikelen is
eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

<i>Vormgevingsconcept</i>	Dineke Buist
<i>Opmaak</i>	Bert Holtkamp
<i>Drukwerk</i>	Drukkerij Tienkamp
<i>Oplage</i>	700 exemplaren
<i>Sluitingsdatum</i>	
<i>kopij 2014/1</i>	10 februari 2014

OMSLAG-thema 2013: Mensen en molens

In 2013 is het thema van de Zelfzwichter Mensen en molens.

Het hoofdartikel gaat over molens en educatie. Molenaar
Gerad Werkman van De Grote Geert in Kantens en
molengids Eeuwke Venema van de molen in Niebert
vertellen over hun ervaringen.

Foto: (voorkant) Elmer Spaargaren; de Nieberter molen

Foto: (achterkant) Jelte Oosterhuis, Usquert

Achtergrond: molen Germania Thesinge

3D-presentatie: R. Verkerk Winsum

- Voorpagina's 2013:
Mensen en molens
- 3 Molen in de klas
 - 6 Drie kwitanties uit 1829 'wegens het ontvangen
maalloon'
 - 8 Boekennieuws
 - 9 Bijzondere molens: Molen 'De David' Warffum
 - 15 Verrassende molenfoto
 - 16 Museale molenvondst
 - 18 Ander molennieuws
 - 21 Molenonderhoud
 - 22 Agenda

Achterpagina's 2013

Bijzondere molens

Het Groninger Molenarchief is gevestigd

in het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

(geopend maandag t/m woensdag)

molenarchief@groningermolenhuis.nl

POLDERMOLEN EOLUS IN DEN HAM [50]
MARTIJN SCHOLTENS

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch
openen en sluiten afhankelijk van de wisselende
windkracht. Eén van de verbeteringen ten
opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

Molen in de klas

Molens en erfgoededucatie

Het zal een bijzondere belevenis zijn. Je bent 5 jaar oud en gaat met klasgenootjes naar een molen. Wandelend vanaf school doemt de grote gestalte al op. Gespannen gezichten. De wieken alleen zijn al reusachtig. Poppen, knuffels en je tas mochten niet mee, ook moest je stevige schoenen aan. Je probeert de strenge regels die juf of meester in het klaslokaal herhaaldelijk hebben verteld te onthouden maar de mix van spanning en enthousiasme is overweldigend. In het voorbijgaan heb je misschien wel eens een molen gezien. Je weet eigenlijk niet meer wat je er toen van vond. Toch ben je ondertussen nieuwsgierig gemaakt door de informatie die je over deze dag hebt gekregen. Vandaag zal je een molen van binnen zien.

Gerad Werkman, molenaar van De Grote Geert in Kantens, liet de molen graag aan zijn achterneefjes zien. Bij het rondleiden van familieleden is het echter niet gebleven. Werkman was een van de initiatiefnemers om kinderen, via school, kennis te laten maken met molens. Het dorp Kantens is klein maar pittoresk. Vanaf de stelling wijst Werkman enkele ijkpunten in het landschap aan. De kerk van Kantens is gemakkelijk te herkennen en ligt op een steenworp afstand van de molen. Daar dichtbij ligt OBS Klinkenberg, de basisschool van het dorp. Werkman besloot de kleine afstand van de molen naar de school te overbruggen en de kinderen kennis te laten maken met dit prachtige bouwwerk.

Molenleskist

In 2009 kreeg het Groninger Molenhuis tijdens de avond voor vrijwilligers, dat altijd voorafgaat aan het Groninger Molenweekend, het verzoek of het mogelijk was materiaal te ontwikkelen dat gebruikt kon worden om kinderen kennis te laten maken met en ze voor te bereiden op een bezoek aan een molen. Het Molenhuis zag heil in de vraag vanuit de achterban en deed vervolgens een aanvraag voor subsidie uit het Budget Educatie en Participatie Projecten (BEPP). Deze provinciale subsidie is bedoeld voor projecten die kinderen met cultuur en culturele uitingen in aanraking brengen. Hieronder valt ook het cultureel erfgoed, in dit geval de molen. Het project kreeg de naam 'Naar de Molen!'. Met het geld van de subsidie en rekening houdend met de wensen van de achterban werd er een begin gemaakt met de ontwikkeling van een leskist met educatief materiaal voor kinderen van verschillende leeftijden. Het resultaat is de Molenleskist. De kist, door een van de medewerkers van het Molenhuis eigenhandig in elkaar gezet, bevat veel tastbaar materiaal zoals molenstenen, een handgraanmolentje, kokers met verschillende granen en een cd-rom met een simulatie van een poldermolen. Voor molenaars en molengidsen verzorgde het Molenhuis een korte cursus 'Maak je eigen leskist'. Tijdens de cursus kregen de molenaars en molengidsen verschillende tips en adviezen zodat ze zelfstandig aan de slag kunnen gaan met het samenstellen van de leskist. Dit kan door

bijvoorbeeld het verhaal over het verleden van de molen te vertellen aan de hand van foto's en verhalen. De leskist werd in het voorjaar van 2011 getest op molen Edens in Winschoten met kinderen van OBS Waterlelie in Winschoten en bij de Widde Meuln in Ten Boer met leerlingen van de CBS De Fontein uit datzelfde dorp.

Hier bleef het echter niet bij. In Kantens belandde de kist in de handen van Werkman die maar al te graag aan het project wilde deelnemen. 'Aan deze cursus heb ik veel gehad' zegt Werkman. Hij is dan ook uitermate positief gestemd over de leskist. De bedoeling is dat de molenaar of molengids zelf naar een school gaat met de leskist en deze als voorbereiding op de excursie

presenteert. Zo ging ook Werkman naar de school in zijn dorp om de jeugdige toehoorders te vertellen over de wonderse wereld van de molen.

De leskist op school

Yvonne van Dijk, onderwijzeres van groep 1 en 2 van de Klinkenberg, is positief gestemd over deze ervaring. 'De molenaar was tijdens zijn presentatie heel aanschouwelijk bezig en dit viel erg goed in mijn groep. Hij liet een koffiemolen zien en zei toen 'doe er maar graan in'. Nadat er vervolgens meel uitkwam vertelde de bedreven molenaar dat dit ook in de molen op deze manier gebeurt. Alle kinderen in de klas wilden er toen dolgraag mee bezig.' Werkman vond zijn bezoek aan de klas een interessante ervaring. Hij krijgt een nauwelijks te verbloemen glimlach op zijn gezicht als het onderwerp molens en educatie ter sprake komt. Gezeten op een rietenstoel, in wat zijn kantoor lijkt in de molen, vertelt hij over zijn ervaringen met kinderen in de molen in het algemeen en de molenleskist in het bijzonder. 'Het viel mij direct op dat de kinderen al een aantal dingen over de molen wisten vóór ze hier kwamen. Dat is toch prachtig!' Dat is eveneens de ervaring van Yvonne van Dijk. Met haar kleuters heeft ze regelmatig met de molenleskist gewerkt, net als haar collega Esther Hovenkamp, juf in groep 5 en 6. Beide leerkrachten zijn uitermate positief over de leskist. Veel leerlingen waren nog nooit bij De Grote Geert binnen geweest terwijl het toch een belangrijk stuk erfgoed in het dorp is. Ook de leerlingen van de groepen 5 en 6 vonden het leuk om met de praktische onderdelen, zoals het verwerken van de graansoorten in een kleine molen, bezig te zijn en daarna de molen te bezoeken. De kinderen reageerden hier zeer enthousiast op.

Het grotere plaatje (erfgoededucatie)

De ontwikkeling van de molenleskist staat niet op zichzelf. Erfgoed als onderdeel van cultuuronderwijs lijkt binnen het onderwijs een steeds prominenter rol in te nemen. De onderwijsraad heeft een rapport over cultuur in het onderwijs uitgebracht en de reeds genoemde BEPP subsidie heeft in de nieuwe subsidieperiode een waardige opvolger in het programma Cultuureducatie met kwaliteit Groningen. De verschillende initiatieven en aangeboden mogelijkheden om kinderen al op jonge leeftijd in aanraking te laten komen met cultureel erfgoed valt onder de noemer erfgoededucatie. Dit houdt in dat kinderen zich al op jonge leeftijd bewust worden van cultureel erfgoed.

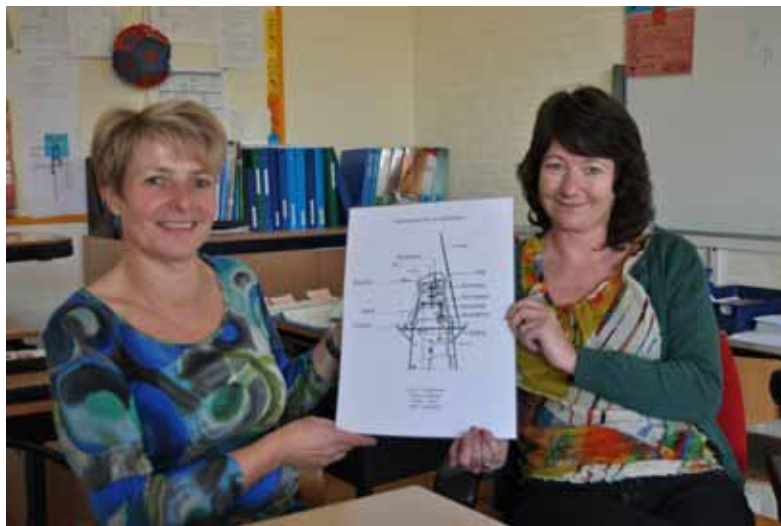
Breed publieksbereik

Erfgoededucatie is onderdeel van een breed publieksbereik en richt zich met name op leren in schoolverband (het binnen schools leren). De leskist sluit hier naadloos bij aan. Het overige publieksbereik richt zich

meer op overdracht van informatie buiten school en op andere doelgroepen: Eeuwkje Venema, molengids van de molen in Niebert, komt ook met deze laatste kant van educatie in aanraking. De molen maakt namelijk deel uit van het goed lopend erfgoededucatieproject 'Tante van de Tijd', een erfgoededucatietraject waarbij het Museumhuis Groningen samenwerkt met Kunststation C en dat is ontwikkeld voor basisscholen en erfgoedinstellingen in de gemeente Marum. Dit traject heeft eveneens als doelstelling om kinderen op jonge leeftijd (van vier tot veertien jaar) gedurende hun schoolloopbaan kennis te laten maken met het lokale culturele erfgoed. Op deze manier leren zij hun omgeving, groep voor groep, beter kennen. De leerlingen van de groepen 1 en 2 van de basisscholen in de gemeente Marum gaan met het project *De Molenmuis* aan de slag en komen zo spelenderwijs met de molen in aanraking. *De Molenmuis* is een prentenboek voor kleuters dat gaat over een muis die allerlei avonturen beleeft in de molen van Niebert. Het project is volgens Eeuwkje succesvol. Haar is het opgevallen dat als er een groep kinderen is langs geweest het regelmatig voorkomt dat veel kinderen nog eens terugkomen met ouders en broertjes of zusjes die niet binnen schoolverband in aanraking zouden komen met de molen. Op deze manier wordt er een grotere groep personen bereikt.

Bezoek werkt lang door

Van Dijk en Hovenkamp ervaren dat een bezoek aan de molen lang doorwerkt bij kinderen. 'De molen is ook iets typisch Nederlands' zegt Van Dijk en in andere lessen komen de ervaringen van de kinderen met de molen dan ook regelmatig terug. 'Laatst, tijdens het

voorlezen van een prentenboek liep er in het verhaal iemand door het graan, de link met de molen was toen snel gelegd.' Tijdens een geschiedenisles van Hovenkamp werd de zeis behandeld en ook daar kon er snel gerefereerd worden aan de ervaringen met de molen. Wel erkennen zowel Van Dijk, Hovenkamp en Werkman als Venema dat het een gestaag proces is en dat het bij de jongste kinderen voornamelijk vooral om gaat de molen een keer van binnen te zien.

Eeuwkje: 'De jongste kinderen vertellen we wel dat de molen oud is maar veel verder dan 'honderd jaar is heel erg oud' komen we nog niet bij deze groepen.' Van Dijk heeft met haar leerlingen dezelfde ervaring. Zij refereert dan meestal aan de leeftijd van opa en oma en vertelt dan dat de molen zelfs nog ouder is. Gedetailleerde informatie over de molen hoeft je op die leeftijd nog niet te geven is de strekking van zowel de onderwijzeres als van de molengids. Dat ligt anders bij de leerlingen van Hovenkamp. 'Bij ons behandelen we zelfs al de vraag: wat zijn monumenten? Daarnaast gaan wij al wel in op jaartallen. Voor groep 5 blijft het allemaal nog een beetje abstract maar de leerlingen van groep 6 begrijpen deze feitelijke informatie al een stuk beter.' Werkman is van mening dat het vooral om het grote plaatje gaat: kinderen in aanraking laten komen met de molen. Daaraan is de daadwerkelijke kennis van molens in eerste instantie ondergeschikt. Van Dijk en Hovenkamp zijn van mening dat erfgoededucatie van belang is om kinderen bewust te maken van het cultureel erfgoed in het algemeen maar in eerste instantie van het erfgoed in de nabije omgeving in het bijzonder. Dat de kinderen van de Klinkenberg naar de molen in hun eigen dorp gaan sluit daar dan ook goed bij aan. 'Leer eerst maar eens het erfgoed in de eigen regio kennen. Als de leerlingen zich daar bewust van zijn kan men een volgende stap maken.'

Drie kwitanties uit 1829 'wegens het ontvangen maalloon'

Soms komen historische vondsten uit een onverwachte hoek. Zo werd ik eens gebeld door de heer Pettinga uit Winsum, die mij vertelde in het bezit te zijn van drie oude kwitanties, die op naam stonden van molenaars. Een paar dagen later kwam hij ze brengen, waarbij hij vertelde de documenten te hebben gevonden tijdens restauratiewerkzaamheden in het Hotel 't Gemeentehuis te Bedum, waar ze opgerold tussen balken op de zolder hadden gelegen.

Het markante hotel staat er nog steeds en ook de twee grote deuren aan de voorzijde van het pand zijn nog

aanwezig. Hierachter bevond zich de 'doorrid', zoals die bij veel oude herbergen was te vinden. In vroeger tijden reed men met paard en wagen hierdoor naar de erachter gelegen ruimte om er de paarden te stallen. Het restaurant in het Hotel 't Gemeentehuis te Bedum draagt dan ook de toepasselijke naam 'Paardenstal'.

De drie kwitanties dateren alle van juli 1829 en zijn afgegeven door de gemeenteontvanger van Bedum. Het betreft een verrekening van het maalloon over de maand juni 1829. In die periode gold voor molenaars

HET HOTEL 'T GEMEENTEHUIS AAN HET BOTERDIEP TE BEDUM MET LINKS OP DE ACHTERGROND DE ZAAGMOLEN VAN SIETSEMA OMSTREEKS 1910.

de mogelijkheid de belasting op het gemaal jaarlijks te pachten door middel van een abonnement, de zogenaamde admodiatie.

De betreffende drie molenaars waren op 31 oktober 1825 bij het vaststellen van de staat van korenmolensressorten voor de gemeente Bedum aangewezen. De molenaar die zo'n ressort kreeg toegewezen, had daarmee het alleenrecht om binnen een bepaald gebied het graan te malen.

De eerste molenaar was Meerten Reinders Veltman, hij was molenaar op de korenmolen te Bedum, waaronder ook viel Reidland, Westerdijkshorn, Ellerhuizen, Ter Laan, Zuidwolde en Noordwolde. *)

De tweede was de weduwe van Klaas Pieters Oosterhoff, die rogmolenaar was op de korenmolen te Onderdendam, waaronder ook viel Menkeweer en Onderwierum. *) Klaas Pieters was op 27 mei 1827 te Onderdendam overleden in de leeftijd van 32 jaar. De derde was Sieuwert Willems van den Molen, hij was molenaar op de korenmolen te Noorderhoogebrug, waaronder ook het onder Noorddijk gelegene viel. De bedragen die zij als maalloon ontvingen verschillen nogal. Zo ontving Meerten Veltman een bedrag van achtenveertig gulden en een halve cent, de weduwe Oosterhoff ontving eenendertig gulden en tweeënvijftig en een halve cent en Sieuwert van den Molen een bedrag van zes gulden en eenenveertig en een halve cent.

DE KWITANTIE VOOR DE WEDUWE VAN KLAAS PIETERS OOSTERHOFF TE ONDERDENDAM.

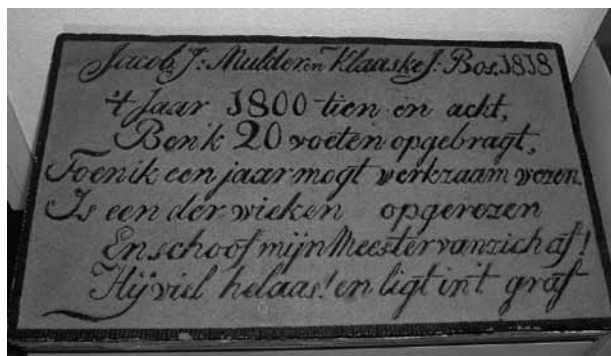
Van de molens resteren er nog twee. De molen te Onderdendam was in 1829 nog een grondzeiler, die in 1851 werd herbouwd tot stellingmolen. Vanaf 1939 tot 2007 heeft de molen als romp aan het Boterdiep gestaan. In 2008 werd de molen weer geheel hersteld en draagt nu de naam 'Hunsingo'.

De molen te Noorderhoogebrug brandde in 1842 af, maar werd weer opgebouwd. In 1907 brandde ook deze molen af. De nieuwe molen, door Christiaan Bremer iets verder naar het zuidoosten herbouwd,

staat er nu nog en draagt sinds 1963 de naam 'Wilhelmina'.

De molen te Bedum was in 1777 gebouwd en werd in 1818 twintig voet omhoog gebracht. Hij was uitgerust met drie paar stenen waaronder één paar schorsstenen. Hij stond in het dorp aan de noordzijde van het Boterdiep. In 1924 werd de kap en roeden verwijderd en in 1966 werd het onderstuk afgebroken.

Van deze molen resteert een bijzondere gedenksteen, die oorspronkelijk, boven de ingang van de molen, was ingemetseld. Op deze steen is de volgende tekst te lezen:

JACOB J. MULDER EN KLAASKE J. BOS. 1818

'T JAAR 1800 TIEN EN ACHT.

BEN 'K 20 VOETEN OPGEBRAGT,

TOEN IK EEN JAAR MOCHT WERKZAAM WEZEN.

IS EEN DER WIEKEN OPGEREZEN

EN SCHOOF MIJN MEESTER VAN ZICH AF!

HIJ VIEL HELAAS! EN LIGT IN 'T GRAF

Jacob Jans Mulder verongelukte op 20 juni 1819. Zijn weduwe Klaaske Jacobs Bos hertrouwde op 7 april 1821 te Bedum met de hiervoor genoemde Meerten Reinders Veltman. Zij was toen 39 jaar oud en hij 26 jaar.

De drie kwitanties heb ik aangevuld met genealogische gegevens van de betreffende molenaars, de persoonskaart, alsmede met gegevens over de molens waarop zij werkzaam waren. Daarna heb ik het geheel overgedragen aan het RHC Groninger Archieven, waar ze bij de reeds aanwezige documenten van de drie molens zijn gevoegd. En daarmee zijn ze uiteindelijk op een plek terecht gekomen waar ze tot in lengte van jaren goed bewaard worden en tegelijkertijd voor iedereen zijn in te zien.

*) In de staat van korenmolensressorten uit 1825 zijn ze verwisseld en staat bij Veltman het ressort Onderdendam en bij Oosterhoff het ressort Bedum vermeld.

BOEKENNIEUWS

De sarrieshut van 't Zandt, een monument met een eeuwenoude geschiedenis, door B.D. Poppen, 28 pagina's. Gedrukt op A5-formaat. Het boekje is als deel 9 verschenen in de reeks 'Monumenten in Noord-Groningen'. Uitgever: Stichting Uitgaven Noord-Groningen te Warffum. Prijs € 3,00; het boekje kan worden afgehaald bij de auteur, bij het Groninger Molenhuis, of bij de VVV's te Loppersum, Uithuizen en Warffum, alsmede bij drukkerij Sikkema te Warffum. Het boekje wordt u toegezonden na bestelling per e-mail met adresvermelding, wanneer u € 4,62 overmaakt op ING-banknummer 1415811, t.n.v. B.D. Poppen.

In september verscheen er een klein boekje over de sarrieshut van 't Zandt. Een keurig boekje met 28 pagina's over de bijzondere sarrieshut van dit dorp. Volgens mij is het boekwerkje wel voor een heel kleine doelgroep geschreven. Voor echte liefhebbers dus. Het boek zit gewoon in een moeilijk segment. Poppen duikt op de hem bekende wijze de geschiedenis in en beschrijft ook welke molens en bij de hut hebben gestaan. Het boekje leest prettig weg alhoewel sommige hoofdstukken opsommerig zijn geworden.

We lezen in het boekje dat het eigenlijk toeval is dat deze sarrieshut nog steeds in 't Zandt staat. De gemeente wilde de hut steen voor steen afbreken en bij de molen in Zeerijp herbouwen. Daar zou de oude woning een nieuwe functie kunnen krijgen. Er werd protest aangetekend, maar toch kreeg de gemeente toestemming tot sloop en herbouw. Omdat ambtelijke molens langzaam malen wijzigden de plannen zich later weer en bleef de sarrieshut op de oude historische plaats staan. De huisjes dienden, zoals de meeste lezers zullen weten, in het verleden voor de cherchers die er op moesten toezien of de regels op het belasting op het gemaal wel goed werden nageleefd. Natuurlijk werd ook toen al het ontduiken van belasting als een sport gezien en het leven van een controleur zal in een dorp niet altijd een pretje zijn geweest. Daar zijn ook in oude documenten en bronnen bijna anekdotische verhalen over terug te vinden. Een meer anekdotisch verhaal had er wat mij betreft wel in gemogen. Het boekje ziet er trouwens perfect uit, met erg mooie foto's. Het is natuurlijk erg bijzonder dat ook bij de restauratie van het oude bestek is uitgegaan. Jammer dat de horecaondernemer geen bij het interieur passende stoelen en tafels heeft gevonden.

Bijzondere molens

Molen 'De David' Warffum

In 'Bijzondere molens' worden molens in Noord-Nederland geportretteerd met een bijzonder 'karakter': ze zijn bijvoorbeeld enig in hun soort. In dit nummer aandacht voor molen De David, dat sinds kort deel uitmaakt van de collectie van het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum. Een gesprek met vrijwillig molenaar Johan van Dijk en met museumdirecteur Stijn van Genuchten, beiden bestuurslid van de Stichting Behoud Molen 'De David'.

Geschiedenis

In Duitsland is het al in de 18e eeuw een succes: de toepassing van het zelfzwichtingsysteem voor molens. Dat zou men in Nederland ook wel willen invoeren. Het is de Groningse molenmaker Christiaan Bremer (1853-1929) uit Middelstum die zich inspant om dit succesvolle systeem hier als eerste in te voeren. Samen met molenmaker Klaas Kremer (1842-1915) uit Thesinge bouwt hij daar in 1890 een kleine molen. Die is exact zo gebouwd als een grote molen, hij moet alle in deze streken voorkomende natuurkrachten kunnen weerstaan. Nieuw is dat ze hem voorzien van zelfzwichting. Bij het testen blijkt dat het systeem uitstekend werkt. Een groot succes! Voortaan hoeft de molenaar geen zeildoek meer op de wieken te binden, een tijdrovend karweitje. Al een jaar later voorziet Christiaan Bremer de nieuwgebouwde molen 'Eva' in Usquert van het zelfzwichtingsysteem. Vele molens, vooral in Noord-Nederland, zullen dit voorbeeld volgen.

Het demonstratiemolentje in Thesinge wordt na bewezen diensten in 1894 geplaatst op een houten

ondervierkant met daarin een lintzaag en een slijpsteen. Vroeger stonden er in Nederland tientallen van dit soort kleine gebruiksmolentjes. Begin 20e eeuw zijn er al niet veel meer van over. De meeste verdwenen in de kachel of men gebruikte nog geschikte onderdelen als timmerhout. Tot 1934 is het molentje in gebruik als houtzaagmolentje. In datzelfde jaar redt de zoon van Bremer, Thomas (1886-1961), hem van de ondergang. Hij beseft dat dit molentje uniek is en bewaard moet worden. Hij demonteert hem grotendeels en slaat de belangrijkste delen op. Tot 1980 staat hij in de werkplaats bij molenmaker Bremer in Adorp. Rond 1985, inmiddels weer opgeknapt, komt hij in Leens te staan op landgoed Verhildersum.

Helaas maar kort. Hij waait in 1986 omver. Sinds die tijd staat wat er van over is in de opslagruimte bij Piet Groot in Winsum, de nieuwe eigenaar. Hij wordt nog enkele keren tentoongesteld op molendagen. Verder gebeurt er niets mee.

Dat vindt de nieuwe eigenaar jammer. Hij bedenkt een plan om de molen te restaureren en hem voor het publiek tentoon te stellen. In zijn ogen is de beste plek daarvoor het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum.

De aanloop

Piet Groot door de telefoon aan museum Het Hoogeland: 'Zin in een molentje op het terrein?' 'In het geheel niet!' antwoordt directeur Stijn van Genuchten.. Grap... In werkelijkheid wil hij dit dolgraag. Dat zou het museum verrijken met een uniek Gronings monument(je). Helaas blijkt het molentje in zeer

BIJSCRIFT

slechte staat te zijn. Wel vinden ze een heel geschikte plek op het terrein waar hij zou kunnen komen te staan. Maar dan wel in gerestaureerde staat. Als ik in 2011 Piet Groot voor de Zelfzwichter (2011/3) interview, staat 'De David' nog bij hem in zijn opslagruimte in Winsum. Er is nog € 50.000 nodig voor het restauratieplan. Piet hoopt dat binnen te halen door mee te doen aan de Nationale Molenprijs. Helaas behaalt 'De David' daarbij de tweede plaats (met 17,6 % van de stemmen van de 7 deelnemende molens) en loopt daarmee de financiën mis die zo nodig zijn voor herstel. Maar ondanks deze teleurstelling geeft Piet niet op. Winst is dat 'De David' intussen wel veel breder in de belangstelling staat. Daar moet gebruik van worden gemaakt.

Stichting

Al in de prijsvraagfase verschijnt Annette Broekhuizen op het toneel. Ze komt uit de Randstad maar werd in de jaren zeventig verliefd op het Hogeland. Ze neemt haar intrek in een huisje in Zuurdijk en raakt betrokken bij de restauratie van molen 'De Zwaluw' in dat dorpje. Is het toeval? Mia, echtgenote van Piet, maakt een wandeling met hun hond in het Lauwersmeergebied en komt daar de voor haar nog onbekende Annette tegen, eveneens wandelend met haar hond. Ze raken in gesprek en krijgen het over molens en over het molentje dat Piet in de opslag heeft staan. Annette ziet haar nieuwe uitdaging. Dit resulteert uiteindelijk in de

Stichting Behoud Molen 'De David', opgericht op 25 januari 2012. Annette wordt voorzitter, Johan van Dijk secretaris, Bert Jansen penningmeester, Piet Groot lid en technisch coördinator en Stijn van Genuchten bestuurslid. De Stichting wordt in mei 2012 ook de eigenaar van de molen. Het doel is duidelijk: 'De David' terugbrengen in de oude, werkende staat: met lintzaag en slijpsteen op het terrein van museum Het Hoogeland. De kosten worden intussen begroot op ruim € 85.000. Voor advies wordt het Groninger Molenhuis erbij betrokken. Nu is het zaak het nodige geld bijeen te brengen.

Acties

Er worden plannen opgesteld om geld bijeen te brengen. Bronnen die aangeboord zullen worden zijn: het bedrijfsleven (in eerste instantie energiebedrijven), de Bankgiroloterij, fondsen voor de restauratie van historische monumenten (met name van historische molens), bijdragen in natura (materialen of werkzaamheden) en publieksacties.

Als eerste komt van de Lions Club Bridge Drive € 1000 binnen. Dat is een enorme stimulans voor verdere activiteiten.

Een groot succes is de adoptieactie: bij schenking van een bepaald bedrag wordt de gulle gever, een particulier of een bedrijf, symbolisch bezitter van een van de onderdelen van het molentje en ontvangt daarvan een certificaat getekend door voorzitter Annette Broekhui-

zen. De Stichting zoekt de publiciteit en schakelt daarbij ook bekende Groningers in als de zanger Arnold Veeman en Lenie 't Hart van de zeehondencrèche in Pieterburen. Dagblad van het Noorden/RTV Noord, Facebook, Twitter, een Gildebrief, het blad van De Hollandsche Molen, de Zelfzwichter, huis-aan-huisblad

De Ommelander, de Rabobank, J.B. Scholtenfonds, het Prins Bernhardfonds.....alles wordt uit de kast gehaald om het benodigde geld binnen te halen. Ter ondersteuning wordt ook nog een Comité van Aanbeveling gevormd, die bestaat uit Max van den Berg (de commissaris van de koning(in) in Groningen), de burgemeesters van gemeenten waar het molentje staat of heeft gestaan: André van de Nadort (burgemeester Ten Boer), Koos Wiersma (burgemeester De Marne), Rinus Michels (burgemeester Winsum), Marijke van Beek (burgemeester Eemsum) en Doeko Bosscher (ex-wethouder Warffum, voormalig Rector Magnificus, nu hoogleraar RUG).

Daarna gaat het allemaal heel snel. Het meeste geld is al in november 2012 binnen: € 60.000. Het herstelwerk kan in december al beginnen. De keuze valt op restauratiebedrijf Jurriëns in het Friese Warns.

'De David' die anderhalf jaar onvoltooid in Warffum heeft gestaan wordt naar Warns vervoerd. Daar beginnen Hugo Landman en Rein van der Wal, beide molenbouwers, aan het karwei. De achtkant blijft daarbij bestaan uit grotendeels oud materiaal, de kap en de onderbouw worden grotendeels uit nieuw materiaal vervaardigd.

Plaatsing

Op woensdag 9 oktober 2013 is het zover: 'De (herstelde) David' wordt naar Warffum overgebracht, met een enorme kraan over de bomen gehesen en op de vierkante onderbouw geplaatst. Onder het oog van enkele tientallen belangstellenden, waaronder vele uit de molenwereld, zijn de molenbouwers bezig alle overige onderdelen van dit unieke molentje op de juiste plaats te bevestigen. Piet Groot kijkt tevreden toe. Zijn droom is verwezenlijkt. 'De David' staat in het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum op een mooie plaats, zichtbaar vanaf de Oosterstraat. De vele mensen die bij dit project betrokken waren, zijn blij dat het uiteindelijk allemaal gelukt is. Nu moet de kleine molen verder afgewerkt worden: er moet nog een lintzaag in en een slijpsteen. Pas volgend voorjaar, als alles klaar is, volgt de officiële ingebruikneming. Dan hoopt Johan van Dijk ook een aantal

BIJSCRIFT

BAKKER
de Rappe
Schoenlapper

A-Kerkhof 33
9712 BC Groningen
Telefoon: (050) 312 08 07

 DUNNING
MOLENBOUW
ONDERHOUD • RESTAURATIE
Provincialeweg 28 • Adorp • 050-3061221
info@dunning-molenbouw.nl
fax: 0598-450013
06-51856323

www.dunning-molenbouw.nl

DISCUS
UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK
Ekkelkamp

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Dierverzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoerders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Naar windmolen

Joerwert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ speltmeel, speltpannenkoekmeel, speltbroodmix
- ✓ oergraan: Oberkulmer Rotkorn
- ✓ en andere molenproducten (ook voor zelfbakkers/-sters)

Openingstijden:
vrijdag en zaterdag 13:30 - 17:30

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0594 62 15 45
rolfwassens@online.nl

kandidaten te hebben gevonden voor de minicursus 'molenaarsknecht', zodat 'De David' draaiende gehouden kan worden. Onderhoud wordt een taak van het Openluchtmuseum. Stijn: 'Bij de herkenbaarheid van het museum gaat 'De David' zeker een rol spelen.' Johan die in zijn jeugd jaren in Warffum woonde: 'Dit dorp heeft al jaren geen molen meer. De molen aan de rand van het dorp is ooit afgebrand. Nu heeft Warffum weer een molen!'

Voorlopig feestje

Met een drankje en een hapje wordt die woensdagmiddag het plaatsen van de molen gevierd in de gemeenschapsruimte van Openluchtmuseum Het Hoogeland. Erik Gritter, schrijver en dichter uit het naburige Den Andel, liet zich inspireren door 'De David'. Hij leest de aanwezigen tot besluit zijn gedicht voor:

De kleine David

*David, kleine David
strijdend tegen reuzen
je wiekslag zoekt een regelmaat
in de wind tref je rust*

*zie de staalgrijze monsters
waken over 't Wad
waar Goliath een herder lijkt
schapenwolken drijvend*

*David, kleine David
vergeet de oude groten
vergeet het nieuwe staal
zoek de rust en sla een kruis*

*David, kleine David
ga een laatste maal op reis
je wieken zullen draaien
je treft vanzelf de wind*

**Inmiddels heeft het molentje al twee keer tijdens een stevig windje kunnen draaien en het heeft de oktoberstorm zonder enige krimp goed doorstaan.*

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkookmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

Donderdag en vrijdag 10.00-17.00 uur

Zaterdag 10.00-16.00 uur

Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlavamaalstenen.

Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (doorsnede: 10, 15 of 20 cm.)
en huishoudmolens.

Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en
maaltechnische adviezen.

www.molentenen.nl

Werkplaats: Rijksweg 146 6586 AB Plasmolen, Nederland

Telefoon: 024-696 36 54 / Fax: 024-696 36 57

GSM: 0653667686 / E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Molenmakersbedrijf **Molema** V.O.F.

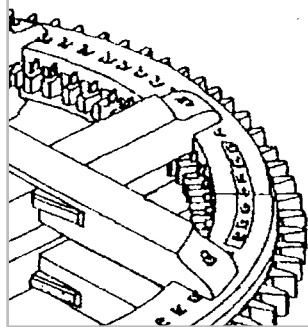

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60

telefax (0597) 59 11 76

mobiel 06 53 22 48 91

Koning Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
06-44003400

www.koning-molenzellen.nl

Verrassende molenfoto

Ook dit jaar in de kunstrubriek een molenfoto. De foto's zijn van de hand van fotograaf en molenaar Jan Danes uit Kolham. Deze keer een foto van De Olle Widde in Ten Post gezien vanuit een bijzonder perspectief.

Museale molenvondst

Museum Het Behouden Blik Uithuizermeeden

DE VAN MELLE TOFFEE MOLEN, EEN WINKELBLIK VAN FORMAAT.....

....en blikvanger in de verzameling van de Stichting Het Behouden Blik. Het winkelblik in de vorm van een molen is gemaakt in de periode 1926-1928 door de firma Wed. J. Bekkers en Zoon in Dordrecht. Dit gebeurde in opdracht van de heer Izaak van Melle, directeur en oprichter van de snoep- en koekfabriek Van Melle Confectionary Works te Breskens.

In de ouderwetse bedrijfsstructuur was een grote rol weggelegd voor de directieleden, die daarmee, veel meer dan nu, invloed hadden op de dagelijkse gang van zaken. Zo ook bij de firma Van Melle. De heer Van Melle was liever kunstenaar geworden dan directeur en hechtte veel belang aan het uiterlijk van de verpakkingen. Het is dan ook te danken aan zijn nauwe persoonlijke contacten met, en invloed op, de firma Bekkers dat de Van Melle blikken prachtig zijn vormgegeven en fraaie afbeeldingen dragen. Al in 1907 komen de eerste blikken op de markt, maar in 1926 als het bedrijf begint met de productie van toffees naar Engels voorbeeld begint het echte werk. De toffees zijn een doorslaand succes en binnen de kortste keren verschijnen er vanille-toffees, chocolade toffees, nougat toffees en de 'Ijsbeertjes', de witte, zure toffee. Tegelijk met de toffees begon ook de opmars van de veelkleurige (soms 10 tot 15 tinten!) rijk gedecoreerde blikken als waardevolle verpakking van niveau. In de vooroorlogse jaren worden er in totaal meer dan honderd verschillende blikken vervaardigd, waarvan er tussen 1925 en 1935 honderdduizenden zijn verspreid. Het winkelblik in de vorm van de Hollandse molen met een hoogte van 65 cm en een doorsnede van 34 cm is

echter wel een van de meest bijzondere winkelblikken van Van Melle.

In de, veelal kleine, kruidenierswinkels stond de molen op de toonbank en diende als blikvanger die deed verleiden tot de aankoop van zoveel mogelijk toffees. In de molen zat circa 5 kilo losse snoepjes, elk in eigen vetvrij papiertje, onder de scharnierbare kap verpakt. De wieken kunnen draaien, wat zeker op de kinderen een grote aantrekkingskracht moet hebben gehad. Volgens werd de kap geopend en werden de toffees per 100 of 200 gram in een papieren puntzak verpakt meegenomen.

Het is niet bekend naar welk voorbeeld de molen gemaakt is. Alleen het jaartal 1813 wordt er op afgebeeld evenals de tekst: 'Nog steeds de beste'. Mooi detail voor de verzamelaar is dat er ook een miniatuur versie van is verschenen, met een hoogte van ca. 11 cm. Een exemplaar hiervan is nog niet in de collectie van Het Behouden Blik opgenomen.

Dus komt u er eentje tegen, dan houden wij ons van harte aanbevelen!

Voor meer informatie: www.hetbehoudenblik.nl of info@hetbehoudenblik.eu

De Stichting Het Behouden Blik presenteert in het museum aan de Hoofdstraat 99 in Uithuizermeeden een uitgebreide collectie blikken, verpakkingen en reclamevoorwerpen uit het Nederland van de twintigste eeuw. Aan de hand van de voorwerpen van bekende merken als De Gruyter, Douwe Egberts, Van Nelle, Tiktak, Van Houten, Droste en meer, wordt het verhaal van onze sociaal economische geschiedenis in beeld gebracht.

Carin van de Wal

vrijstaand maken

ANDER MOLENNIEUWS

Molenstichting Winsum

Molen Eureka overgedragen

Koren- en pelmolen Eureka in Wetsinge is door de familie Offeringa op 30 oktober officieel overgedragen aan molenstichting Winsum. De stichting heeft daarmee zes molens in beheer. Voor Eureka wordt door Gijs van Reeuwijk een restauratieplan geschreven. De secretaris van de molenstichting noemt twee redenen om de molen over te nemen: 1. De molen is bijzonder. Terwijl voor veel (ambachtelijke) molens zo rond de jaren dertig het ontwikkelingsproces (de innovatie) stopte, heeft molenmaker Bremer, waarschijnlijk nog vóór de Tweede Wereldoorlog, een plan bedacht dat onderaandrijving en een windaangedreven stofafzuiging

en transportsysteem behelsde. Uitvoering volgde in 1952 in opdracht van de firma Offeringa. 2. De molenstichting heeft zich tot doel gesteld alle molens in de gemeente Winsum te beheren.

Korenmolen De Meeuw Garnwerd

Op 1 november overleed, na een dotterbehandeling, volkomen onverwacht molenaar Jakob Oosterhoff van De Meeuw in Garnwerd. Molenstichting Winsum is op zoek naar een nieuwe molenaar. Tot zolang zullen molenaars Alex Buist en bestuurslid Catrinus Rouwé de molen draaiende houden. Zodra een nieuwe molenaar aan het team is toegevoegd wordt besloten wie eerste en wie tweede molenaar wordt.

Molenstichting Oldambt

Tjasker Nieuw Scheemda slachtoffer herfst-storm [foto]

Als Molenstichting Oldambt in Nieuw Scheemda had geweten dat op 28 oktober een krachtige storm de kop zou opsteken en welk effect dit zou hebben op hun tjasker, dan was deze eerder naar de winterberging gegaan. Nu is deze helaas geveeld. Molenaar Hans Tiddens: 'De binnenroede is aan beide kanten van de askop afgebroken, het frame is van de paal afgegleden omdat de pen afbrak en de paal zelf is een stuk naar het oosten weggeduwd door de storm. De vang stond er nog strak op! De gebroken roede was de zwakste: hij was al een keer gerepareerd met stroppen.' De Molenstichting Oldambt heeft molenmaker Molema de opdracht gegeven tot herstel van de tjasker in hun werkplaats.

Ander stormnieuws

Ook bij de burens stormde het: in Greetsiel ontstond grote schade aan één van de Zwillingmühlen.
<http://rtl.nord.de/nachrichten/truemmer-und-chaos-nach-orkantief.html>
Spectaculaire beelden.

De Dellen

Grote broer De Dellen heeft gelukkig geen schade. Wel lagen de schuine vizeledekken er af en ook één vizeledek boven tussen de kruipalen was opgewaaid. Dat gebeurt vaker bij storm. Boven waren een paar hemelhoutplanken opgewaaid; verder zijn er geen bijzonderheden geconstateerd. De vang was niet eens doorgelopen: de blokken stonden nog los. Wel stond de bezetketting snaarstrak, een teken dat de kap verdraaid is door de storm en dat met een voeghouten kruierwerk. Hans: 'Goed dat alles echt vaststond en een dag tevoren was gecontroleerd. Ik heb thuis in Nieuw Scheemda windkracht 11Bft gemeten en tussen 11:00 en 15:00 uur was het bijna continue tussen de 9 tot 11Bft hier. Het zal dus op de vlakte bij De Dellen nog harder hebben gewaaid.'

Vier molens gemeente Oldambt afgestoten

De gemeente Oldambt is eigenaar van vier molens: Berg, Dijkstra en Edens te Winschoten en de molen in Ganzedijk (bij Finsterwolde). De gemeente is voornemens deze molens binnenkort over te dragen omdat men vindt dat het hebben en beheren van monumen-

tale molens geen gemeentelijke taak is. Bovendien levert het voor de gemeente een besparing op omdat men veel geld kwijt is aan het onderhoud van de molens. Tegelijk vindt de gemeente het belangrijk dat de molens in goede staat blijven. Daarom worden er gesprekken gevoerd met het Groninger Landschap en met molenstichting Oldambt over de toekomst van de molens waarbij ook de meningen en wensen van de molenaars worden meegewogen. Zij zullen gesprekspartners zijn in de afronding. De gemeente Oldambt vindt het namelijk belangrijk dat behalve voor de molens er ook een goed vervolg voor de huidige vrijwilligers gerealiseerd wordt. In december zal de gemeente een besluit nemen.

't Witte Lam Groningen

Jeroen de Vries uit Adorp is eerste molenaar geworden van poldermolen 't Witte Lam in Groningen geworden.

Jubilea molenaars

De volgende molenaars vierden in november het feit dat zij twaalf en een half jaar geleden slaagden voor het examen: K.L. Heun (Appingedam), L. Peihak (Farmsum), J.E.J. Sterenberg (Groningen) en G. van Spronsen (Groningen). Allen alsnog van harte proficiat.

Activiteiten rond de kersttijd

Olielicht in Openluchtmuseum

Op 20 en 21 december organiseert Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum weer de manifestatie *Olielicht* in het Openluchtmuseum. Van 17.00 tot 21.00 uur kunnen bezoekers genieten van een sfeervol verlicht museum. In alle gebouwen brandt de oorspronkelijke verlichting. Het museumterrein is verlicht met meer dan honderd stallantaarns. Nieuw is dat dit jaar ook **molen De David** in het licht zal worden gezet. De manifestatie wordt opgeluisterd door optredens van muziekgroepen. Bezoekers kunnen de manifestatie combineren met een stampotmaaltijd in het nieuwe museumcafé.

Oliebollen bakken

De vrijwilligers van **molen 'Eva' in Usquert** bakken traditiegetrouw op Oudejaarsdag, dit jaar alweer voor de achttiende keer, in de molen oliebolletjes. Deze eindejaarslekkernij kan ter plaatse tussen 13:00 uur en 17:00 uur worden gekocht. De opbrengst is voor de molen.

Een naam voor de molen in Ganzedijk

Hoewel de Vereniging De Hollandsche Molen meent op hun website de naam 'De Hoop' te moeten toedichten aan de molen te Ganzedijk (onder Finsterwolde) is volgens ingewijden deze naam nergens op gebaseerd.

Tegelijkertijd wordt op dezelfde site van de naamloze molen te Ganzedijk gesproken. De molen, die in 1868 gebouwd werd in opdracht van een zekere Nieland, behoorde van 1890 tot 1946 toe aan de familie Rentema. In 1946 kocht de heer W. Udema de molen van de laatste Rentema, omdat zijn eigen molen in de Kroonpolder in 1945 het slachtoffer was geworden van oorlogshandelingen. In 1960 nam de toenmalige gemeente Finsterwolde de molen over. De molen staat in Finsterwolde/Ganzedijk en omstreken bekend onder de naam 'Udema's Molen'. Het was de huidige vrijwilliger, Gerda Koster-Westevaarder een doorn in het oog, dat 'haar molen' naamloos en als de molen van Ganzedijk wellicht in 2018 een 150-jarig bestaan zou moeten vieren. Samen met haar collega's doopte ze de molen in Ganzedijk op zondag 24 november tot 'Udema's Molen'. Het is maar, dat de lezer van dit blad straks weet, over welke molen het gaat. Gefeliciteerd.

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

Groninger Landschap

Koren- en pelmolen **Ceres (18)** te Spijk

De omvangrijke restauratie van molen Ceres is op 8 november begonnen met het verwijderen van de roeden. De roeden worden deze winter in de werkplaats van molenmaker Jellema in Birdaard hersteld en één roede wordt voorzien van nieuw hekwerk. Daarnaast is er sprake van dat de kap doorzakt: ook herstel hiervan wordt door Jellema ter hand genomen. Er wordt naar gestreefd de werkzaamheden vóór de bouwvakvakantie van 2014 te kunnen afronden.

Slochter Molenstichting

poldermolen **Fraylemamolen (109)** te Slochteren [foto]

De Fraylemamolen, de derde poldermolen aan de Groenedijk in Slochteren staat er op dit moment niet erg florissant bij. Molenbouwer Poland uit Oterleek demonteerde onlangs de beide spruiten, met het gevolg dat de hele kruiconstructie aan de buitenkant van de molen is verdwenen. De staartbalk en de korte schoren gingen voor de maatvoering mee naar de werkplaats; de lange schoren liggen bij de molen. Ook werd alvast het hekwerk van de buitenroede verwijderd, omdat die roede door een nieuwe wordt vervangen.

poldermolen **Bakkers Meulentje** te Slochteren
De 'vierde' poldermolen van de Slochter Molenstichting, Bakkers Meulentje, die al jaren op het terrein bij De Ruiten staat opgesteld, is helemaal van zijn 'voetstuk' gehaald. Het weidemolentje is genoemd naar zijn eerste eigenaar, wijlen Wolter O. Bakker uit Harkstede, die door B.D.Poppen op zijn website *molenaar*, *fotograaf* en *eminent molendeskundige* wordt genoemd. In de werkplaats bij de Historische Scheepswerf Wolthuis in Sappemeer wordt het molentje door vrijwilligers weer helemaal opgeknapt; ook wordt daar de constructie gemaakt,

BIJSCRIFT

waarmee het molentje in de toekomst weer water kan opmalen.

koren- en pelmolen **Stel's Meulen** (97) te Harkstede

De Slochter Molenstichting heeft opdracht gegeven aan molenbouwer Dunning om korenmolen Stel's Meulen in Harkstede, te gaan restaureren. In de voorjaarsronde werd subsidie voor deze restauratie aangevraagd en verkregen, zodat de al jaren gekoesterde wens van de molenaars daar nu ook in vervulling gaat.

Naast een compleet gevluht (zelfzwichting) zal de molen ook van een nieuwe windpeluw, korte spruit en staartbalk worden voorzien.

De Groote Poldermolen en De Ruiten, twee van de drie poldermolens aan de Groenedijk in Slochteren, werden in september van hun dikke laag mos ontdaan. Vooral op de kappen van de beide molens zat een dikke laag mos, dat op vakkundige wijze werd verwijderd door rietdekker Kleinjan uit Den Ham (O). De rietdekkers schatten het gewicht van de dikke laag op de kap van De Ruiten op een kleine 50 kilogram. Ook werd het in het riet van de romp van De Ruiten aangebrachte jaartal **1786** weer beter, scherper, zichtbaar gemaakt.

De twee molens staan er weer picobello op!

AGENDA

Sommige agendapunten zijn uitgebreider beschreven in de rubriek **ANDER MOLENNIEUWS**. Raadpleeg voor de meest recente gegevens de **agenda** op de startpagina van de website van Het Groninger Molenhuis: www.groningermolenhuis.nl

Openingstijden van de molens staan, voor zover ze bekend zijn, vermeld op de website in de rubriek **GRONINGER MOLENS**; klik bij de gezochte molen op de link **Meer Informatie**.

10 februari 2014 Kopijsluiting voor de Zelfzwichter 2014/1

JAARINDEX DE ZELFWICHTER 2013

Centraal thema: mensen en molens

Nummer 1

Themanummer over restauratie

Door samenwerking met rendement

Bijzondere molens: molen FRAM – Herman Bink

Ander molennieuws

Verrassende molenfoto: molen Fortuna Noordhorn – Foto Jan Danes

Agenda

Nummer 2

Mensen en molens: werken op een molen met – ook – Albert Buursma een recreatieve functie

Bijzondere molens: molen De Leeuw Oldehove – Herman Bink

Het verhaal van de molen 'De Hoop' te Middelstum – B.D. Poppen

Boekennieuws: De Veurste Meuln. De Eenrumer molengeschiedenis – Hendrik Hachmer en 150 jaar korenmolen De Lelie

Verrassende molenfoto: korenmolen Wilhelmina Noorderhoogebrug – Jan Danes

Molenonderhoud

Ander Molennieuws

Museale molenvondst: Nieuwe Hollandsche Kinderprenten – Hillebert Siemensma

De molenaar, zijn zoon en de ezel. J.M. van Diepenstichting Slochteren

Agenda

Nummer 3

Mensen en molens: De muldersfamilie Nienhuis – Geert L. Nienhuis

Boekennieuws: Poldermolen De Eendracht Sebaldeburen – Johan van Dijk

Museale molenvondst: Landschap, schilders en molens – Mechteld Timmer en Jan Starke Huis voor de Kunst Veendam

Bijzondere molens: molen 'De Biks' Onnen – Herman Bink

De Uithuizer Machinefabriek Van Dam & Gorter – B.D. Poppen

fabrikant van onder andere molenroeden, zelfwichters en zelfkruiers

Verrassende molenfoto: koren- en pelmolen De Hoop Garsthuizen – Jan Danes

Ander Molennieuws

Molenonderhoud

Agenda

Nummer 4

Mensen en molens: De molen in de klas; molens en erfgoededucatie – Onno Molenaar

Bijzondere molens: molen De David Warffum – Herman Bink

Drie kwitanties uit 1829 'wegens ontvangen maalloon' – B.D. Poppen

Boekennieuws: De sarrieshut van 't Zandt, een monument met een – Hendrik Hachmer eeuwenoude geschiedenis

Ander Molennieuws

Molenonderhoud

Museale molenvondst: De Van Melle Toffee Molen, een winkelblik – Carin van de Wal van formaat

Verrassende molenfoto: Olle Widde Ten Post – Jan Danes

Agenda

Themanummer

Erfgoededitie over Stedum – Onno Molenaar

Hoe 'De Weer' een wierde werd

De borg Nittersum in verleden en heden

De Bartholomeuskerk: een beeldbepalend monument

Stijn van Genuchten (links) en Johan van Dijk poseren trots op molen De David. De molen werd op 9 oktober geplaatst op het terrein van het Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum.